

Paleobotanický výzkum na k. ú. Soběsuky nad Ohří (okr. Chomutov)

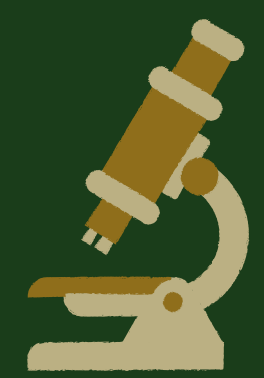
Aleš Káčerik¹ – Alžběta Mandelová²

1 – ARCHEO Sever o. p. s. (Teplice); 2 – Labrys, o.p.s., Prague, Czech Republic

neolit
eneolit
doba bronzová
zemědělský pravěk

rostlinné makrozbytky
antrakologie

ARCHEOLOGICKÝ VÝZUM

Lokalita ohrožená těžbou štěrkopísku se nachází v mikroregionu středního Poohří na pravobřežním terasovém stupni Ohře v nadmořské výšce kolem 260 m mezi obcemi Víkletice a Soběsuky nad Ohří v okr. Chomutov v Ústeckém kraji. Systematický záchranný archeologický výzkum zde zajišťuje společnost ARCHEO Sever o. p. s. od roku 2020, kdy bylo kontinuálně navázáno na výsledky dlouhodobého výzkumu PhDr. P. Holodňáka z Regionálního muzea K. A. Polánka v Žatci. Poslední shrnutí terénních zjištění se stavem výzkumu k roku 2022 bylo publikováno ve sborníku přehledu výzkumů (Káčerik 2024, 11–13).

V letech 2023 a 2024 bylo postupně odkryto 3,6 ha plochy a celkem prozkoumáno 1851 archeologických objektů zapuštěných do štěrkopískového podloží. Polykulturní sídelní areál byl převážně složen z komponent mladoeneolitických (pohřební areál kultury se šňůrovou keramikou a kulturou zvonovitých pohárů) a komponent mladobronzových (zejména 3 reliktu mohylových struktur).

Za účelem přírodovědného výzkumu (aplikace archeobotanické analýzy rostlinných makrozbytků a antrakologické analýzy uhlíků) byly vzorkovány výplně zahluobených archeologických objektů (výběrově sídelní jámy, veškeré zásypy kostrových hrobů a také veškeré výplně keramických nádob hrobové výbavy).

Fig. 1. Topografická mapa lokality s vyznačením místa výzkumu z let 2023 - 2024.

Fig. 2. Fotografie odkryté zkoumané plochy, pohled od jihozápadu; zdroj: Severočeské pískovny a štěrkovny, s. r. o.

MATERIÁL

vzorkované objekty, datace, archeologické nálezy

- Analyzováno bylo 15 vzorků odebraných ze 14 objektů (k dataci a interpretaci objektů podrobněji viz fig. 3). Celkový objem analyzovaného sedimentu byl 107,9 l.
- Cílem výzkumu bylo rekonstruovat hospodářské aktivity a lokální vegetaci na základě rostlinných makrozbytků.
- Bylo získáno celkem 7639 ks rostlinných makrozbytků a jejich zlomků.

Druhové spektrum a především koncentrace makrozbytků se výrazně liší v závislosti na typu objektu (hrobové jámy vs. sídelní objekty) i na jejich dataci. Veškerý analyzovaný rostlinný materiál byl zachován díky zuhelnatění a odráží specifické formační a konzervační procesy. Soubor je tvořen převážně pěstovanými rostlinami a plevelnými druhy.

	počet objektů	počet vzorků	popis výplně objektů
pravěk zemědělský (mladší)	4	4	výplně sídelních a sloupových jam
DOBA BRONZOVÁ únětická kultura	1	1	výplň hrobové jámy (kostrový)
ENEOLIT kultura nálevkovitých pohárů, kultura se šňůrovou keramikou, kultura zvonovitých pohárů	6	6	sídelní jámy, výplň hrobové jámy (kostrový), výplň nádob z hrobů
NEOLIT kultura s vypíchanou keramikou	3	4	sídelní jámy, výplň hrobové jámy (kostrový)

Fig. 3. Seznam vzorkovaných objektů.

Fig. 4. Provrtané psí špičky (hrob 4380). Z hrobu byl odebrán vzorek sedimentu obsahující několik drobných zlomků obilovin.

Fig. 5. Kolmý snímek kostrového hrobu (hrob 4380, datování eneolit - kultura nálevkovitých pohárů?).

VÝSLEDKY

archeobotanické analýzy

Soubor získaný během let 2023–2024 poskytl informace o hospodářských aktivitách na lokalitě v průběhu zemědělského pravěku. Analýza doložila přítomnost jak základních plodin, tak plevelných druhů spojených s jejich zpracováním a odpadu vznikajícího při zpracování plodin. Význam lokality tkví v dlouhodobém kontinuálním výzkumu, který zahrnuje standardně také archeobotanickou a antrakologickou analýzu.

Z objektů datovaných do období neolitu pochází pouze drobné zlomky neidentifikovatelných obilnin a několik obilek pšenice. Pro eneolit je situace na lokalitě stejná. Z doby bronzové bylo získáno kromě podobných fragmentů i pár nálezů pšenice jednozrnnky.

Druhou skupinu tvoří vzorky z nedatovaných objektů. Nejbohatší soubory pochází právě z těchto objektů, a to konkrétně ze vzorku č. 130 a 131. Tyto vzorky obsahovaly velké množství celých obilek pšenice, dále také množství fragmentů přecházejících až do drtě obilek. Zachycena byla také klasová internodia a pluchy.

Kromě užitkových druhů byly identifikovány druhy antropogenní vegetace, zejména merlík (*Chenopodium album*, *Chenopodium ficifolium*, *Chenopodium* sp.). Ve větší míře byly přítomny především polní plevely.

SROVNÁNÍ S VÝSLEDKY PŘEDCHOZÍCH SEZON

- opakovaný sortiment plodin: ve velkém množství *Triticum monococcum*, *Triticum dicoccum* + množství fragmentů obilovin, ojediněle *Hordeum vulgare*, *Lens culinaris*
- opakovaně stejné segetální druhy (*Galium spurium*, *Fallopia convolvulus*, *Polygonum aviculare*, *Chenopodium album*), ruderalní druhy jsou napříč jednotlivými sezonami rozmanitější (*Urtica dioica*, *Plantago lanceolata*, *Alchemilla vulgaris*, *Hypericum* sp.) – soustavné vzorkování tedy významně rozšířilo zachycené spektrum
- ojediněle vlhkomišné druhy (*Carex* sp.)
- vzorkování sídelních a hrobových jam (datace viz fig. 3) s podobnými výsledky - výplně hrobů méně rostlinných makrozbytků, sídelní objekty obsahovaly menší množství plodin a druhů antropogenní vegetace, stabilní sortiment
- nejbohatší soubory ze všech sezon pochází z blíže nedatovaných sídelních jam (mladší pravěk zemědělský) → nutnost zpřesnění datace

Fig. 6. Kolmý snímek kostrového hrobu (4680, obsahoval spodní část kulovité nezdobené nádoby, kolekci kamenné štípané industrie, úštěpy kamenných drtelid; datování k. s vypíchanou ker.). Vzorek sedimentu obsahoval množství fragmentů obilek (*Triticum monococcum*, *Triticum* sp.).

Na základě našich zkušeností a s platností pro podmínky výzkumu v pískovně u Soběsuk nad Ohří lze konstatovat, že archeobotanický průzkum je efektivnější směřovat k odběru vzorků výplní ze sídelních objektů, v nichž je dochováno násobně početnější spektrum nálezů zbytků rostlin, nežli se velmi ojediněle nachází v zásypech hrobů anebo ve výplních keramických nádob hrobové výbavy.

LITERATURA

Čulíková, Věra 1990: Dokument C-TX-199301667. Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i.
Fůrstová, Ž. 2020: Archeobotanická analýza Soběsuky, okr. Chomutov. Analýza rostlinných makrozbytků. Odborný posudek, ArcheoSever o. p. s.
– 2021: Archeobotanická analýza Soběsuky, okr. Chomutov. Analýza rostlinných makrozbytků. Odborný posudek, ArcheoSever o. p. s.
– 2022: Archeobotanická analýza Soběsuky, okr. Chomutov. Analýza rostlinných makrozbytků. Odborný posudek, ArcheoSever o. p. s.
– 2023: Archeobotanická analýza Soběsuky, okr. Chomutov. Analýza rostlinných makrozbytků. Odborný posudek, ArcheoSever o. p. s.
Káčerik, A. 2024: Nové poznatky ze systematického záchraného výzkumu v letech 2021 a 2022 v pískovně u Soběsuk nad Ohří. In: Sklenář, K. (red.), Archeologické výzkumy v Čechách 2023. Sborník referátů z informačního kolokvia. Zprávy české archeologické společnosti (Supplément 12), 11–13.
Káčerik, A. 2024: Pohřební areály kultury se šňůrovou keramikou a kultury zvonovitých pohárů na k. ú. Víkletice a Soběsuky nad Ohří. Burial grounds of the Corded Ware Culture and the Bell Beaker Culture on cadastral territory Víkletice nad Soběsuky nad Ohří. In: Schindlerová, P. – Dobeš, M. – Hanousek, J. – Petříšková, K. (eds.), Otázky neolitu a eneolitu našich zemí. Problems of the Neolithic and Eneolithic. Kniha abstraktů. Abstrakt book. Praha, 32.
Kočár, P. – Kočárová, R. 2020: Soběsuky pískovna IV, okr. Chomutov. Nálezová zpráva o antrakologické analýze.

CEA 2026

České Budějovice
4.– 6. února 2026

